

УДК 378.147.88 : 371.315

ХРИНЕНКО Тетяна

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються фронтальна, індивідуальна та групова форми організації навчальної діяльності студентів спеціальності Середня освіта (Трудове навчання та технології). Особливу увагу звернуто на особливості застосування групової навчальної діяльності у практичній підготовці майбутніх вчителів трудового навчання (технологій) на прикладі викладання дисциплін «Технологічний практикум» (обслуговуючі види праці) та «Навчально-технологічна практика». Розглянуто принципи формування гомогенних чи гетерогенних навчальних груп, для яких у залежності від змісту завдання, групову роботу можна поділити на два види – недиференційовану (всі групи отримують однакові за змістом завдання) та диференційовану (групи отримують різні за змістом завдання). Такий вид групової форми навчання сприятиме професійному зростанню майбутніх учителів трудового навчання, покращенню практичної підготовки, розвитку творчої уяви, мислення, здатності до творчих і нестандартних підходів, а також формуванню життєво важливих компетенцій: комунікативної та технологічної.

Ключові слова: *групова форма навчання, гомогенні та гетерогенні навчальні групи, диференційовані завдання, вчитель трудового навчання, технологічний практикум.*

Постановка проблеми. Сьогодні питання якісного навчання у школі стоїть надзвичайно гостро, тому до підготовки майбутніх вчителів висуваються вимоги, які відповідатимуть сучасним потребам освіти. Важливим у становленні компетентного фахівця є його особистісний розвиток, формування позитивних моральних якостей особистості, готовність до педагогічної діяльності, які значною мірою залежать від результативності запровадження у навчальний процес таких педагогічних технологій, які дали б можливість студенту реалізувати свої пізнавальні потреби та інтереси до знань, підвищити успішність та якість навчання, практичну підготовку. Тому важливим є пошук оптимальних форм організації навчальної діяльності студентів, використання яких сприяло б оволодінню знаннями та узагальненими способами дій в конкретних педагогічно-виробничих ситуаціях.

Аналіз актуальних досліджень. Основні форми навчальної діяльності студентів, які досліджують сучасні науковці є фронтальна, індивідуальна та групова, що становлять цілісну систему навчальної діяльності у виші. У професійній освіті виділяють групові, індивідуальні, індивідуально-відокремлені форми навчання (О. Єжова) [4, с. 283-284]. У психолого-педагогічній літературі розглядаються загальні принципи організації групової роботи (В. Дяченко, О. Коберник, В. Котова, О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сиротенко, Г. Терещук, Г. Цукерман, О. Ярошенко та інші); педагогічні основи та організаційні питання групової навчальної діяльності школярів (О. Ярошенко); розміщення учнів в аудиторії під час групової діяльності на уроці (В. Ретунська, І. Чередов); групові технології, колективний спосіб навчання (В. Дяченко); технологія «Дебати» (розроблена Міжнародним інститутом «Відкрите суспільство»); технології диференційованого навчання за інтересами (І. Закатова); технологія ділових ігор (Г. Щедровицький); технологія рівневої диференціації (Н. Гузик, Г. Парамонов, В. Фірсов); вплив групової навчальної діяльності на розвиток пізнавальної активності молоді на уроках математики (В. Ретунська) [8, с. 8-56]; групові форми навчання, як вид інтерактивних педагогічних технологій на заняттях технологій (О. Гур'янова) [3, с. 38-50] тощо.

Метою статті є дослідження та обґрунтування ефективності застосування групової навчальної діяльності у практичній підготовці майбутніх учителів трудового навчання (технологій) на прикладі викладання дисциплін «Технологічний практикум» (обслуговуючі види праці) та «Навчально-технологічна практика».

Для досягнення мети дослідження застосовувалися **теоретичні** (аналіз, синтез, порівняння, моделювання, співставлення, узагальнення даних дослідження на основі вивчення психологічної, педагогічної, методичної літератури, навчальних програм, підручників) та **емпіричні** (аналіз діяльності, спостереження, вивчення, впровадження передового педагогічного досвіду викладачів ВНЗ та вивчення результатів діяльності студентів) **методи дослідження**.

Виклад основного матеріалу. Для майбутніх вчителів трудового навчання надзвичайно важливим є розвиток творчих здібностей та формування практичних навиків освоєння технологічних процесів. Тому важливе місце у професійній та практичній підготовці майбутніх учителів трудового навчання відіграють навчальні дисципліни, що формують спеціалізовану виробничо-технологічну компетентність фахівців, зокрема «Навчально-технологічна практика» та «Технологічний практикум» (вивчається студентами протягом п'яти семестрів). Метою вивчення дисципліни «Технологічний практикум» (обслуговуючі види праці) є засвоєння студентами знань із технології та конструювання виробів легкої промисловості, асортименту швейних виробів; формування умінь здійснювати вибір способів оброблення швейних

виробів із урахуванням властивостей матеріалів та технічних характеристик обладнання швейного виробництва. Завданням курсу є розкрити сферу застосування вивчення дисципліни: методів конструювання та моделювання поясних і плечових виробів та способів оброблення швейних виробів із різних текстильних матеріалів; навчити добирати способи оброблення швейних виробів із застосуванням різних основних, прикладних та оздоблювальних матеріалів для виготовлення моделей одягу; сформулювати вміння добирати з асортименту матеріали для створення моделей поясних та плечових виробів [1].

Під час проведення лабораторних занять із навчальної дисципліни «Технологічний практикум» (обслуговуючі види праці) використовують фронтальну, індивідуальну та групову види діяльності, що становлять цілісну систему навчальної діяльності у виші.

Фронтальна форма організації навчальної діяльності передбачає навчання однією людиною групи студентів. Усі студенти у кожен момент часу працюють разом чи індивідуально над одним завданням із наступним контролем результатів. Студенти повинні працювати в єдиному темпі, виконуючи завдання викладача, але враховуючи різний рівень активності студентів складно забезпечити рівномірне виконання поставлених на занятті завдань.

При індивідуальній формі організації навчальної діяльності кожен студент працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку інтересів, нахилів. Таку форму роботи на лабораторно-практичних заняттях можна застосовувати, якщо студенти виконують індивідуальні завдання, наприклад при пошитті швейних виробів що мають відмінності у способах обробки основних швів та вузлів, послідовності виготовлення, оформленні, оздобленні тощо. Для творчих, обдарованих студентів із високим рівнем активності викладач може виступати у ролі консультанта, фасилітатора [2, с. 63-68]. Студентам із середнім та низьким рівнем пізнавальної активності, викладач буде пояснювати та демонструвати кожен етап послідовності виготовлення швейного виробу, що буде негативно впливати на формування практичних навичок, творчих здібностей фахівців та сприятиме механічному відтворенню оброблення вузлів швейного виробу.

Групова форма організації навчальної діяльності – це форма організації навчання у малих групах студентів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої організації навчання викладач керує роботою кожного студента опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Групове навчання відкриває для студентів можливість співпраці зі своїми однокурсниками, дозволяє реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню студентами високих результатів засвоєння знань та формування вмінь. Така модель легко й ефективно поєднується з традиційними формами і методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання. Стосунки між викладачем та студентами набувають характеру співпраці, тому що педагог безпосередньо втручається в роботу груп тільки у тому разі, якщо у студентів виникають запитання і вони самі звертаються за допомогою до нього [5].

Кожен із вищевказаних видів діяльності має свої переваги та недоліки, тому в залежності від мети заняття та змісту завдань, які ставляться перед студентами, а також їхніх здібностей, педагог повинен ретельно продумувати форму організації навчання та види завдань.

Враховуючи рівні пізнавальної активності студентів (відтворюючий, інтерпретуючий, творчий) та їхні здібності, можливо об'єднати їх у чотири типологічні групи. До першої групи можна віднести студентів здібних до навчального предмету, які вміють самостійно працювати, творчо мислити, легко засвоюють і відтворюють теоретичний матеріал, виконувати усі види завдань. До другої групи належать студенти, які мають добрі знання з навчального предмета, володіють навичками самостійної роботи, вміють аналізувати матеріал, виділяти в ньому суттєве, узагальнювати факти, однак, на відміну від першої групи, ці студенти не володіють високою працездатністю, повільніше засвоюють навчальний матеріал. Члени другої групи відчують труднощі під час розв'язання творчих завдань і, зазвичай, потребують деякої допомоги з боку викладача. Студенти третьої групи мають середні навчальні можливості, володіють знаннями та навичками, що відповідають обов'язковим результатам навчання, застосовують матеріал за зразком, аналогією, розв'язують лише стандартні завдання; навчальна діяльність таких студентів потребує оперативного контролю. Студенти четвертої групи мають низькі навчальні можливості, вони слабо сприймають і засвоюють навчальний матеріал, не вміють розв'язувати найпростіші завдання, не володіють операціями мислення (синтез, аналіз, узагальнення, виділення суттєвого), вони потребують постійної допомоги з боку викладача чи інших студентів [9, с. 26].

На основі розглянутих типологічних груп створюються навчальні гомогенні групи, до складу яких входять студенти лише з однієї типологічної групи. Наприклад, на лабораторних заняттях «Технологічний практикум» доцільно буде об'єднати студентів при виготовленні швейних виробів у групи з однаковими способами оброблення основних швів та вузлів.

До гетерогенних груп входять студенти із різних типологічних груп (різних за рівнем підготовки). Об'єднання студентів у гетерогенні групи буде сприяти взаємодопомозі, підвищенню активності у групах та ефективності роботи на заняттях. Наприклад, для зняття розмірних ознак із фігури людини, проведенні примірок швейного виробу, об'єднанні виробів у колекції одягу для подальшої демонстрації моделей на конкурсах та показах моди.

Викладач розподіляє студентів за типологічними групами шляхом спостереження за їхньою навчальною діяльністю, проведенням анкетування або аналізом результатів виконання письмових та практичних робіт.

При намірі створення гетерогенних груп, можна також використовувати метод «випадкових співпадань»: за кольором очей; за народженням тієї чи іншої пори року; за улюбленим кольором; із використанням «Шухляди Пандори» (у коробці перемішуються дрібні предмети кількох видів, за кількістю мікрогруп, які студенти, не дивлячись, вибирають по одному предмету, що слугує приводом до об'єднання в мікрогрупу) [7].

Матимемо на увазі, що розміщення студентів у групі, а також груп в аудиторії впливає на ефективність групової роботи [8, с. 8-56].

В залежності від змісту завдання, групова робота поділяється на два види – недиференційована (всі групи отримують однакові за змістом завдання) та диференційована (групи отримують різні за змістом завдання).

Під час недиференційованої групової роботи всі студенти групи можуть виконувати завдання в однаковому обсязі або студенти першої та другої типологічних груп виконують завдання в більшому обсязі, а студенти третьої та четвертої груп – в меншому. Наприклад, на лабораторних заняттях «Технологічний практикум», «Навчально-технологічна практика» швейні вироби (поясні, плечові) можуть суттєво відрізнитися складністю технології пошиття, застосуванням різних видів художнього оформлення одягу тощо.

Можливий варіант диференційованої та недиференційованої роботи студентів у межах однієї групи. Під час недиференційованої роботи студентів спільними зусиллями виконують запропоновані завдання однакової складності. Диференційована робота в групах є більш складною. Студенти виконують завдання різної складності відповідно до своїх здібностей [6, с. 79-80]. Керівник групи (студент) розподіляє завдання між іншими студентами, керує роботою, узагальнює результати членів групи, надає, у разі потреби, допомогу своїм товаришам, перевіряє правильність виконаних завдань. Викладач від студентів-асистентів отримує інформацію про рівень засвоєння навчального матеріалу, виконання завдань кожним студентом групи.

Групова навчальна діяльність студентів дозволяє продуктивніше організувати роботу на заняттях, вона буде ефективнішою, якщо її поєднувати з іншими формами організації навчання. Наприклад, під час проведення лабораторних занять із навчальної дисципліни «Технологічний практикум» змістовних модулів «Технологія виконання ручних та машинних швів» або «Повузлова обробка швейних виробів», на початку заняття доцільним буде застосування фронтальної форми організації діяльності коли викладач демонструє перед аудиторією усю послідовність виконання практичного завдання. Далі студенти працюють індивідуально із можливістю об'єднання у групи зі змінюваним складом у залежності від темпу виконання завдання. Такий спосіб роботи найбільш ефективний коли перед усіма студентами стоїть однакове завдання.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Застосування групової форма навчання для майбутніх учителів трудового навчання сприяє професійному зростанню, покращенню практичної підготовки майбутніх фахівців, розвитку творчої уяви, мислення, здатності до творчих і нестандартних підходів, а також формуванню життєво важливих компетенцій: комунікативної та технологічної. Перспективним є проробка в методичній літературі практичних методик, створення банку завдань для фронтальної, індивідуальної та групової форм організації навчальної діяльності студентів спеціальності Середня освіта (Трудове навчання та технології).

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Анотації дисциплін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://phm.kspu.kr.ua/images/kaf-ztd/annotatsion/%D0%90%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD.pdf – Назва з екрана.
2. Гур'янова О. В. Використання творчої педагогічної взаємодії на заняттях із технологій / О. В. Гур'янова. // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ: БДПУ, 2011. – № 3. – С. 63-68.
3. Гур'янова О. В. Педагогічні інновації в технологічній освіті: Курс лекцій. Навчальний посібник / О. В. Гур'янова – Кіровоград: ПП Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2014. – 60 с.
4. Єжова О. В. Теорія і практика створення прогностичних моделей підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі : монографія / О. В. Єжова. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – 472 с.
5. Карплюк С. О. Групова форма організації навчальної діяльності студентів природничо-математичних дисциплін. [Електронний ресурс]. / С. О. Карплюк. // Актуальні проблеми математики та методики її викладання: Збірник наукових праць / За ред. Геруса О. Ф. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 62 с., С. 29-34. – Режим доступу: <http://chito.in.ua/grupova-forma-organizaciyi-navchalenoji-diyalnosti-studentiv.html> – Назва з екрана.
6. Мироненко Н. В. Проектно-технологічна діяльність на уроках технологій: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Технологічна освіта»/ упорядник Н. В. Мироненко. – Кіровоград, 2011. – 160 с.
7. Педагогіка вищої школи. Групова робота студентів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/13870502/pedagogika/grupova_robota_studentiv – Назва з екрана.
8. Ретунська В. В. Шляхи організації групової навчальної діяльності молодших підлітків з метою розвитку їх пізнавальної активності. / В. В. Ретунська. // Інноваційні та сучасні педагогічні технології навчання математики: Посібник для спецкурсу. / [О. В. Авраменко, Л. І. Лутченко, В. В. Ретунська, Р. Я. Різняк, С. О. Шлянчак]. – Кіровоград: КДПУ, 2009. – 200 с.
9. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; [за ред. О. І. Пометун]. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

TATYANA HRINENKO

Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

**FEATURES OF APPLICATION OF GROUP EDUCATIONAL ACTIVITIES
IN PRACTICAL PREPARATION OF THE FUTURE LABOR TRAINING TEACHER**

In article frontal, individual and group forms of the organization of educational activities of students of specialty Secondary education (labor training and technologies) are considered. Special attention is paid on feature of application of group educational activities in practical training of future shop (technologies) teachers on the example of «A technological practical work» (the serving work types) and «Educational and technological practice» teaching disciplines. Group educational activities of students allow organizing work on the classes more productively; it will be more effective to combine it with other forms of the organization of educational process. Four typological groups of students and ability of future experts are considered. At division into groups the levels of informative activity (reproducing, interpreting, creative) are considered.

On the basis of the specified typological groups the teacher forms homogeneous or heterogeneous educational groups for which (depending on the maintenance of a task) group work can be divided into two types: undifferentiated (all groups will receive identical tasks) and differentiated (groups will receive tasks that have different contents). Such type of group work during classes will promote the professional growth of future teachers of labor training, improvement of practical preparation, development of creative imagination, thinking, ability to creative and non-standard approaches, and also to formation of the important competences: communicative and technological.

Keywords: group form of education, homogeneous and heterogeneous educational groups, the differentiated tasks, labor training teacher, a technological practical work.

ТАТЬЯНА ХРИНЕНКО

Кировоградский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченка

**ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУППОВОЙ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРАКТИЧЕСКОЙ
ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ**

В статье рассматриваются фронтальная, индивидуальная и групповая формы организации учебной деятельности студентов специальности Среднее образование (Трудовое обучение и технологии). Обращено внимание на особенности применения групповой учебной деятельности в практической подготовке будущих учителей.

Ключевые слова: групповая форма обучения, гомогенные и гетерогенные учебные группы, дифференцированные задания, учитель трудового обучения, технологический практикум.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Хріненко Тетяна Вікторівна – завідувач швейною лабораторією кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх учителів технологій.

УДК 378.140

ЦАРЕНКО Ірина

Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**ВИЗНАЧЕННЯ КОМПОНЕНТІВ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх вчителів технологій до інноваційної діяльності, у процесі якої формується систематизований інноваційний підхід до освітнього процесу. На основі узагальнення науково-педагогічних праць визначені основні компоненти готовності до інноваційної діяльності (мотиваційний, операційний, інформаційний, оцінний), формування яких сприятимуть підготовці студентів до впровадження в навчально-виховний процес інноваційних педагогічних технологій. Дослідженням доведено, що визначення компонентів готовності майбутніх вчителів технологій до інноваційної діяльності є процесом, який сприяє розвитку їх ціннісних орієнтацій і гуманістичної спрямованості, усвідомленню методології вирішення професійно-педагогічних проблем і конкретних концепцій, осмисленню результатів педагогічних нововведень у контексті актуальних педагогічних проблем, виробленню критеріїв їх оцінки і самооцінки.

Ключові слова: педагогічні інновації, інноваційна діяльність, компоненти готовності, впровадження, самовизначення.

Постановка проблеми. Нові освітні вимоги до підготовки висококваліфікованого вчителя технологій в контексті модернізації сучасної освіти в Україні передбачають пошуки нестандартних підходів до вирішення освітньо-виховних завдань та активне їх впровадження в теорію і практику педагогічних нововведень. Оскільки мобільність сучасного світу породжує і соціальну мобільність людини, визначальним напрямом розвитку світової освітньої системи стає формування у студентів системного підходу до аналізу складних ситуацій, стратегічного мислення, виховання соціальної та професійної мобільності [4].

Досвід світової і вітчизняної педагогіки, сучасні науково-педагогічні дослідження з теорії та практики багатьох поколінь педагогів переконують у необхідності наявності творчого елемента в педагогічній діяльності. Отже, новою освітньою парадигмою передбачається збереження і розвиток